

Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого
Факультет театрального мистецтва
Кафедра музичного виховання

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

 Інга ЧХАТАРАШВІЛІ-ПЕТРАШ

«8» вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ МУЗИЧНОЇ ГРАМОТИ

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

спеціальність: В6 Перформативні мистецтва

освітня програма Акторське мистецтво театру і кіно

Розробники:

професор кафедри музичного виховання, доктор мистецтвознавства, професор
Станіславська Катерина Ігорівна

Викладачі: професор кафедри музичного виховання, доктор мистецтвознавства,
професор Станіславська Катерина Ігорівна

РПНД розглянуто і затверджено на засіданні кафедри музичного виховання

Протокол від «5» вересня 2025 року № 8

Завідувач кафедри

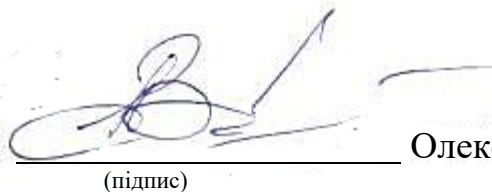
(підпис)

Валентина МУСІЄНКО

РПНД погоджено з гарантом освітньо-професійної програми

Доцент,

Заслужений артист України

(підпис)

Олександр ЗАВАЛЬСЬКИЙ

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____
(підпис) (П)

на 20__/20__ н. р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____
(підпис) (П)

на 20__/20__ н. р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____
(підпис) (П)

на 20__/20__ н. р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____
(підпис) (П)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма навчання	
	денна	заочна
Характеристика навчальної дисципліни	Обов'язкова	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість кредитів	3	
Загальний обсяг годин	90	
Розподіл годин за видами аудиторних занять та самостійної роботи	Лекційні	
	20	
	Семінарські	
	Практичні	
	10	
	Індивідуальні	
	Лабораторні	
Самостійна робота		
	60	
Вид підсумкового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета полягає в послідовному, систематичному та комплексному наданні студентам знань з музичної грамоти та розвитку музично-ритмічних задатків через практичне опрацювання музично-теоретичних засад.

Завдання: забезпечення студентів системою знань щодо теоретичних засад музичного мистецтва; формування умінь будови, визначення, відтворення, аналізу елементів музичної системи; розвиток музичного слуху, почуття ритму, музичної пам'яті.

Очікувані результати навчання (РН):

ПР07. Володіти вокально-технічними навичками, поєднувати технічну складову співу з акторським виконанням музичного твору у заданих художніх рішеннях, обставинах, стилях та жанрах.

ПР08. Знати ази музичної грамоти, мати базові навички читання нот та гри на музичних інструментах.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення: фортепіано, апаратура для відтворення аудіофайлів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Розподіл годин між видами робіт						
	денна форма						
	усього	у тому числі					
лекції		семінари	практичні	лабораторні	індивідуальні	сам. робота	
1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Музика як вид мистецтва. Засоби музичної виразності	10	4		2			4
Тема 2. Музичний звук. Нотний запис	12	2					10
Тема 3. Метро-ритмічна будова	14	2		2			10
Тема 4. Інтервали	16	4		2			10
Тема 5. Акорди	16	4		2			10
Тема 6. Лад	10	2					8
Тема 7. Тональність	12	2		2			8
УСЬОГО	90	20		10			60

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Музика як вид мистецтва. Засоби музичної виразності

Лекція (2 год.) Місце музики в системі видів мистецтва, мистецькі взаємозв'язки. Особливості музичного мистецтва: часове, звукове, інтонаційне, асоціативне. Образні сфери музики; загальний емоційний знак.

Система виражальних засобів музичного мистецтва. Мелодія і гармонія, поняття музичної фактури. Метр і ритм. Темп, італійські позначення темпів. Динаміка, італійські позначення динамічних відтінків. Тембр як властивість звуку і виражальний засіб. Музичні штрихи. Діапазон та регістри.

Практичне (2 год.)

1. Слуховий практикум: визначення загального емоційного знаку.
2. Аналіз засобів музичної виразності у творах різних жанрів.

Основні поняття/ключові слова: музичне мистецтво, загальний емоційний знак музики, засоби музичної виразності.

Рекомендована література: 7, 8, 9, 10, 11.

Тема 2. Музичний звук. Нотний запис

Лекція (2 год.) Звук як фізичне явище. Музичний звук. Висота, тривалість, гучність, тембр музичних звуків. Діапазон та регістри. Фортепіанна клавіатура. Звукоряд. Назва звуків та октав. Нотний запис музики. Історичні витоки нотації. Система ключів. Знаки альтерації.

Основні поняття/ключові слова: музичний звук, звукоряд, музична нотація.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9.

Тема 3. Метро-ритмічна будова

Лекція (2 год.) Музичні тривалості. Паузи. Такт. Затакт. Розмір. Різновиди метрів та розмірів. Диригентські схеми. Ритмічний малюнок. Синкопа. Ритмічний диктант.

Практичне (2 год.)

1. Опанування диригентських схем, диригування під музику, диригентські вправи.
2. Відтворення ритмічних малюнків у різні способи, ритмічні диктанти.

Основні поняття/ключові слова: музичний такт, музичний розмір, музичні тривалості.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11.

Тема 4. Інтервали

Лекція (2 год.) Інтервал гармонічний і мелодичний. Ступенева величина інтервалу. Тонові величини інтервалу. Обернення інтервалу. Будова діатонічних інтервалів від звуку.

Практичне (2 год.)

1. Будова інтервалів на фортепіанній клавіатурі.
2. Будова інтервалів в нотному зошиті.
3. Елементарне сольфеджування.

Основні поняття/ключові слова: музичний інтервал, обернення інтервалу.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11.

Тема 5. Акорди

Лекція (2 год.) Акорд терцієвої будови. Назви звуків акорду. Тризвук, види тризвуку: мажорний, мінорний, збільшений, зменшений. Обернення тризвуку: секстакорд, квартсекстакорд. Будова всіх видів тризвуку та їхніх обернень від звуку.

Септакорд. Сім видів септакорду. Назви обернень септакорду: квінтсекстакорд, терцквартакорд, секундакорд. Будова всіх видів септакорду від звуку.

Практичне (2 год.)

1. Будова акордів на фортепіанній клавіатурі.
2. Будова акордів у нотному зошиті.
3. Елементарне сольфеджування.

Основні поняття/ключові слова: акорд, тризвук, септакорд, обернення акордів.
Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11.

Тема 6. Лад

Лекція (2 год.) Визначення ладу. Основні та побічні ступені ладу. Тоніка. Стійкі та нестійкі ступені. Тяжіння. Розв'язання. Мажорний та мінорний нахил.

Мажорний лад, будова звукоряду. Види мажору: натуральний, гармонічний, мелодичний, двічі гармонічний. Мінорний лад, будова звукоряду. Види мінору: натуральний, гармонічний, мелодичний, двічі гармонічний.

Семиступеневі діатонічні лади. Пентатоніка мажорна і мінорна.

Основні поняття/ключові слова: лад, тоніка, мажор, мінор.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9.

Тема 7. Тональність

Лекція (2 год.) Тональність як висотне положення ладу. Гама. Літерні позначення тональності. Паралельні, однойменні та однотерцієві тональності.

Дієзні та бемольні тональності. Квінтове коло тональностей. Система визначення ключових знаків тональностей.

Практичне (2 год.)

1. Будова мажору і мінору на фортепіанній клавіатурі.

2. Вікторина-опитування з визначення знаків тональностей.

Основні поняття/ключові слова: тональність, гама, дієзні та бемольні тональності.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9.

5. Методи навчання

У навчальному процесі опанування дисципліни використовуються різноманітні методи на основі таких засад:

- 1) за джерелом знань: словесні, наочні, практичні;
- 2) за відповідним етапом навчання: підготовка до вивчення нового матеріалу, вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль і оцінка;
- 3) за способом керівництва навчальною діяльністю: пояснення педагога, самостійна робота студентів;
- 4) за логікою навчального процесу: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;
- 5) за дидактичною метою: організація навчальної діяльності, стимулювання й релаксація, контроль і оцінка;
- 6) за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, проблемного викладення, частково-пошукові, дослідницькі.

6. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Тема	Завдання	Форма подання	Максимальна кількість балів
Тема 1. Музика як вид мистецтва. Засоби музичної виразності	Прослухати 4-5 різножанрових музичних творів з метою визначення загального емоційного знаку та провідних засобів виразності	Письмове повідомлення / усна доповідь	7
Тема 2. Музичний звук. Нотний запис	Виконати письмові завдання-вправи з написання нот в різних октавах, знаків альтерації	Письмова робота в нотному зошиті	7
Тема 3. Метро-ритмічна будова	Виконати письмові завдання-вправи з написання музичних тривалостей, групування тривалостей, ритмічних малюнків	Письмова робота в нотному зошиті	7
Тема 4. Інтервали	Виконати письмові завдання-вправи з будови діатонічних інтервалів від різних звуків	Письмова робота в нотному зошиті	7
Тема 5. Акорди	Виконати письмові завдання-вправи з будови тризвуків, септакордів від різних звуків	Письмова робота в нотному зошиті	7

Тема 6. Лад	Вивчити будову звукорядів мажору і мінору, побудувати семиступеневі діатонічні лади	Письмова робота в нотному зошиті	7
Тема 7. Тональність	Вивчити принципи визначення ключових знаків тональностей	Усне опитування	8

Критерії оцінювання самостійної роботи

Критерії оцінювання	Кількість балів
1. Таймінг: завдання виконано вчасно. 2. Обсяг: виконано всі запропоновані завдання, вправи. 3. Точність музичної нотації: нотний запис правильний, без помилок; дотримано всі правила нотопису. 4. Теоретико-практична грамотність: якість виконання на високому рівні, відсутність суттєвих помилок, можлива наявність 1–2 дрібних похибок. 5. Самостійність і креативність: робота написана самостійно, з використанням визначених правил, адекватної термінології, є ознаки творчого підходу.	7-8
1. Таймінг: виконано з невеликим відхиленням у часі, робота завершена майже повністю. 2. Обсяг: виконано значну частину завдання, не менше двох третин. 3. Точність музичної нотації: нотний запис загалом правильний, є 1–2 дрібні похибки. 4. Теоретико-практична грамотність: є незначні теоретичні неточності, але загальна логіка збережена. 5. Самостійність і креативність: є ознаки самостійності, проте творчий підхід частково обмежений.	5-6
1. Таймінг: завдання здано із запізненням. 2. Обсяг: виконано менше половини завдання. 3. Точність музичної нотації: суттєві недоліки, які впливають на правильність сприйняття графічної інформації. 4. Теоретико-практична грамотність: багато помилок, які спотворюють зміст завдання 5. Самостійність і креативність: виконано з опорою на підказки/шаблони, майже без власного внеску.	3-4
1. Таймінг: завдання виконано зі значним запізненням чи не виконано взагалі. 2. Обсяг: виконано окремі фрагменти завдання. 3. Точність музичної нотації: запис нечитабельний проігноровано правила нотопису. 4. Теоретико-практична грамотність: відсутність розуміння теоретичних основ, хаотичні або випадкові відповіді. 5. Самостійність і креативність: відсутня самостійність виконання, завдання механічно переписано чи не виконано.	0-2

7. Форми проведення контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль: присутність на занятті; виступи, участь в обговореннях на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи.

Критерії оцінювання	Кількість балів
<i>Присутність на лекційному, практичному занятті</i>	1
<i>Виступи, участь в обговореннях на практичних заняттях:</i>	
повний виклад інформації; виявлення ґрунтовних знань матеріалу; повнота розкриття теми; логіка та чіткість формулювань; переконливість аргументацій	7
частково повний виклад інформації; виявлення досить міцних знань матеріалу, але наявні неточності або помилки (не більше 3); відповіді недостатньо повні щодо розкриття теми; не всі формулювання вирізняються логікою і чіткістю; аргументації недостатньо переконливі	5-6
неповний виклад інформації; виявлення достатніх знань матеріалу, але наявні неточності або помилки на предмет релевантності щодо засвоєння необхідного матеріалу (більше 3); відповіді недостатньо повні щодо розкриття теми; не всі формулювання вирізняються логікою і чіткістю; аргументації недостатньо переконливі; змістовність відповідей характеризується прогалинами та як наслідок не розкривається сутність теми; наведені визначення є розмитими з точки зору формальної логіки та не несуть смислового навантаження; залучені аргументи не виступають доцільними або є частково відповідними загальній темі	3-4

мінімальний виклад інформації; виявлення поверхневих знань матеріалу; відповіді містять чимало суттєвих неточностей і помилок, вирізняються алогізмом та непереконливістю аргументацій	0-2
--	-----

Підсумковий контроль проводиться у вигляді залікового оцінювання за результатами поточної успішності з дисципліни «Основи музичної грамоти».

Критерії оцінювання	Кількість балів
Залікова оцінка виставляється як сума балів, отриманих за: відвідування аудиторних занять (лекції, практичні), роботу на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи	максимально 100

8. Розподіл балів, які отримують студенти

За результатами поточного контролю та самостійної роботи								Сума балів
	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	
Відвідування лекцій	2	1	1	2	2	1	1	10
Відвідування практичних занять	1		1	1	1		1	5
Робота на практичному занятті	7		7	7	7		7	35
Самостійна робота	7	7	7	7	7	7	8	50
Загальна кількість балів								100

Шкала відповідності оцінок

Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	Рівень компетентності
90–100	A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	Високий (творчий)
82–89	B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	Достатній (конструктивно-варіативний)
74–81	C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	
64–73	D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	Середній (репродуктивний)
60–63	E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Низький (рецептивно-продуктивний)
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	

9. Рекомендована література

1. Виноградов Г. Елементарна теорія музики та сольфеджіо. Київ, 1973.
2. Ганзіна Т. Правила з елементарної теорії музики. Київ: Мелосвіт, 2007.
3. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики. Харків: Фактор / Pelican, 2011.
4. Михайловська Р. С. Послідовності інтервалів та акордів. Київ: Мелосвіт, 2013.
5. Павлюченко С. Елементарна теорія музики. Київ: Музична Україна, 1997.
6. Побережна Г. І., Щериця Т. В. Загальна теорія музики: Підручник. Київ: Вища школа, 2004.
7. Поляковська С. П. Довідковий матеріал з музичної грамоти. Вінниця: Нова Книга, 2012.
8. Смаглій Г. А., Маловик Л. В. Основи теорії музики: підручник для навчальних закладів освіти, культури і мистецтв. Харків, Факт, 2001.

9. Фількевич Г. М. Засади музичних знань: навчально-методичний посібник. Київ, 2022. 48 с.
10. Харнонкурт Н. Музыка як мова звуків: Пер. з нім. Суми, 2002.
11. Юцевич Ю. Музыка. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2009.

10. Інформаційні ресурси

1. Елементарна теорія музики.
URL: <http://www.musicfancy.net/uk/music-theory-ua/theory-ua>
2. Сольфеджіо. URL: <http://www.internetpiano.net/ru/solfege>
3. Сучасна теорія музики та імпровізація. URL: https://gryvul.school/music_theory
4. Теорія музики. URL: <http://www.internetpiano.net/ru/music-theory>